

THE
LUTHERAN
WORLD
FEDERATION

A Communion
of Churches

Luterliku osaduse enesemõistmine

Urimusdokument

Luterlik Maailmaliit – kirikute osadus 2015

Sisukord

Eessõna <i>Martin Junge</i>	2
1. Luterlike kirikute osadus – and ja ülesanne	3
2. Osaduse and	4
2.1. Luterliku Maailmaliidu kogemused ühesoleku annist osaduses	4
2.2. Osadus on and	4
2.3. Ühesoleku andi teostatakse ühtsuses ja mitmekesisuses	6
3. Ülesanne: märgata ja elada osadust	7
3.1. Autonoomia ja vastutus	7
3.2. Ühine otsustamine	8
3.3. Erimeelsused osaduses	9
3.4. Vastutustundliku otsuselangetamise allikad	10
3.4.1 Evangeelium on meie osadusele süda	10
3.4.2 Sõna ja sakramendid on osaduse sündmused	12
3.4.3 Ristisõnum tervendab meie katkisuse	13
3.4.4 Jumala Sõna loob ja kinnitab ühtsust ja mitmekesisust	14
3.4.5 Evangeelium sisaldab vabadust, austust ja kannatlikkust üksteise suhtes	15
4. Jätkuvat tähelepanu vajavad punktid	16
<i>Eestikeelsete ilmumiste andmed</i>	17
<i>Luterliku Maailmaliidu (LML) peasekretär õp dr Martin Junge ja LML-i lühitutvustus</i>	18

Eessõna

Luterlik Maailmaliit (LML) on elav ja pühendunud kirikute osadus. Selle liikmeskirikud on omavahel altari- ja kantsliosaduses ning on koondanud oma vaimulikud ja materiaalsed ressursid, et osaleda koos Jumala misjoni elluviimises maailmas. See osadus elab, sest Jumal on selle ellu kutsunud ja hoiab seda. Kirikute osadusena koos elamine on kirikutele usaldatud and. Jumala kutsele vastates on LML otsustanud seda osadust jätkuvalt teostada. Osadus kui and on midagi, mis on meile antud; ülesandena on see miski, mille nimel me otsustame töötada. Algasajaga võrreldes on LML-i kiriklik tihedus tajutavalt kasvanud. Seda võib näha nii selle organites kui ka praktikas: see on nähtav alustekstides ja juhtimisorganites, samuti ühistes kohtumistes, töös ja pühitsemises.

Seoses luterlikku osadust 2017. aastal ees ootava reformatsiooni aastapäevaga soovib LML tunnustada, mida tähendab kiriklik osadus luterlikust vaatenurgast. Üheks luterliku eklesioloogia iseloomulikuks väljendiks on saanud „ühtsus lepitatud mitmekesisuses”. Kirikud püüavad alati ja igal pool välja selgitada, kuidas väljendada oma elus ja kontekstis ustavalt evangeeliumi sõnumit.

Selle protsessi käigus on nad kutsunud analüüsima ja uurima kultuurilisi ja ühiskondlik-eetilisi paradigmasid Jeesuse Kristuse evangeeliumi valguses. Konkreetsetes kontekstis antavad kaalutletud vastused on evangeeliumi sõnumi usutava vahendamise oluline aspekt. Samas kuulub Jeesuse Kristuse kiriku katoolsuse juurde ka kirikute vastastikune vastutus eri kontekstides.

LML-i nõukogu palus 2013. aasta kohtumisel minult, et ma kaasaksin

liikmeskirikuid edasistesse teoloogilistesse aruteludesse selle üle, kuidas respektierida LML-i liikmeskirikute autonoomiat otsuste langetamisel ja väljendamisel ning tegeleda sellest tulenevate erinevustega, pidades samaaegselt silmas nende poolt võetud kohustust elada ja töötada üheskoos kirikute osadusena.¹

Nõukogu soovitas LML-i liikmeskirikutel tutvuda dokumendiga „Taotlede osaduse andi killustatud maailmas”,² milles ma esitan refleksiooni seoses valmistumisega LML-i nõukogu 2013. aasta kohtumiseks. Selle ühise refleksiooniprotsessi alustamiseks moodustas täitevkomitee 2013. aasta lõpus seitsmest eri piirkondi ja erialasid esindavast liikmest koosneva töörühma. Töörühmale tehti ülesandeks koostada uurimisdokument luterliku osaduse enesemõistmisest ning esitada see 2015. aastal nõukogule ja seejärel liikmeskirikutele kasutamiseks. Teksti koostamise käigus oli piirkondade esindajatel võimalus 2014. ja 2015. aastal toimunud juhtkondade koosolekul vestelda osaduskäsituse üle.

Lõpetuseks soovin avaldada selle kaheksateist kuud kestnud protsessi eest sügavat tänu töörühma liikmetele Guillermo Hansenile, Minna Hietamäkile, Allen Jorgensonile, Annika Laatsile, Hance A. O. Mwakabanale, Elisabeth Parmentierile ja En Yu Thule. Nende kaastööd³ aitasid avada osaduse mõiste erinevaid väljendusvorme ja käsitusi LML-is.

Martin Junge

1. Luterlike kirikute osadus – and ja ülesanne

Luterlikus „osaduses” koos käimine – mida see tähendab meie elu, tegevuse ja käitumise jaoks oma teekonnal kirikutena?

Luterliku õpetuse kohaselt on osadus ühtaegu and ja ülesanne.⁴ Kuna see on and, mõjub see meile ühtlasi kui ülesanne. See on esmalt meile antud, et meie saaksime anda teistele sellest küllusest,

¹ Luterliku Maailmaliidu sõnum, 17. juuni 2013. Ilmunud: „Luterliku Maailmaliidu Nõukogu sõnum“ – *Kirik & Teoloogia*, 93 (20.09.2013).

² Agenda, LML-i nõukogu 2013, Exhibit 9.0.1.

³ *Understanding the Gift of Communion. The Quest for a Shared Self-Understanding of the Lutheran Communion. A Reader* (Geneva: The Lutheran World Federation – A Communion of Churches Department for Theology and Public Witness, 2014).

⁴ „Aga kirik ei ole ainult väliste asjade ja riituste osadus, nagu seda on muud riigid, vaid eelkõige usu ja Püha Vaimu osadus südames ...” Vt Augsburgi usutunnistuse apoloogia VII ja VIII artikkel (*Luterlikud usutunnistuskirjad*. Toim. Randar Tasmuth. EELK Usuteaduse Instituudi õppekirjandus, 11 [Tallinn: SA Ajaleht Eesti Kirik, EELK Usuteaduse Instituut, 2014], 98).

mille oleme saanud. Osadus tekib Sõna kuulmisest ja sakramentide vastuvõtmisest – kui me saame Kristuse ihuks, mis on usule ilmutatud risti kujul. Sellise osaduse and juurdub kolmainu Jumalas.

Anni teema raames vaadeldakse selles dokumendis Jumala Sõna kui meile antud töötust. Jeesuse Kristuse Jumal pöördub meie poole töötuse laadis, võimaldades meil seega evangeeliumi erineval moel vastu võtta ja märgata nii mitmekesisust kui andi iseeneses. Kuid see and on ühtlasi ülesanne. Need, kes kuulevad, näevad, tunnevad, maitsevad ja haistavad evangeeliumi, asuvad täitma Kristuse järgimise ülesannet. Selleks kasutatakse ühtsuses erinevaid teid. See evangeelium ei ole meie projekt, vaid see laseb meid maailmale paista armastuse ja Jumala nimel.

Iga liikmeskirik tegeleb juba seesmiselt selle dialoogiga ning on teadlik, et ustavus evangeeliumile eeldab selget arusaama selle sõnumist ja selle järeldustest elatud usu jaoks. Käesoleva teksti eesmärk on sõnastada LML-i liikmeskirikute ühised usuarusaamad, mis on asjakohased ja olulised igal ajal, aga eriti osaduses tekkinud lahkumuste korral, et leida strateegiaid, mis aitavad meil välja selgitada, kuidas üheskoos elada.

2. Osaduse and

2.1 Luterliku Maailmaliidu kogemused ühesoleku annist osaduses

1947. aastal Lundi täiskogul vastu võetud Luterliku Maailmaliidu (LML) esimeses konstitutsioonis nimetati LML-i „kirikute vabaks ühenduseks”, millel „ei ole õigust kehtestada sellesse kuuluvatele kirikutele seadusi ega vähendada nende täielikku autonoomiat, kuid mis tegutseb nende esindajana küsimustes, milleks nad seda volitavad”.⁵

1947. aasta Budapesti täiskogul võtsid liikmeskirikud, kes olid koos ületanud mitmeid raskusi ja tugevdanud omavahelisi sidemeid, vastu avalduse „Luterliku Maailmaliidu enesemõistmine ja ülesanne”.⁶ Augsburgi usutunnistuse VII artiklile viidates öeldakse avalduses:

See luterlike kirikute osadus leiab nähtava väljenduse kantsli- ja altariosaduses, ühises tunnistuses ja teenimises, ühises misjoniülesande täitmises ning avatuses oikumeenilisele koostööle, dialoogile ja osadusele. Maailma luterlikud kirikud peavad oma osadust ühe püha, katoelse ja apostliku kiriku avaldumisvormiks. Seega soovivad nad töötada selle nimel, et teha ilmsiks Jeesuses Kristuses antud kiriku ühtsust.⁷

LML-i määratleti toona

⁵ Luterliku Maailmaliidu konstitutsiooni (vastu võetud LML-i esimesel täiskogul Rootsis Lundis 1947. a) III artikli lõige 1. Vt *From Federation to Communion. The History of the Lutheran World Federation*. Ed. Jens Holger Schjorring, Prasanna Kumari, Norman A. Hjelm (Minneapolis: Fortress Press, 1997), 527.

⁶ „*In Christ – Hope for the Word.*” *Official Proceedings of the Seventh Assembly of the Lutheran World Federation. Budapest 1984*. Ed. Carl H. Mau. LWF Report, 19/20 (Geneva: The Lutheran World Federation, 1985), 176.

⁷ *Ibid.*

selle osaduse väljendusvormi ja instrumendina. See aitab luterlikul osadusel muutuda järjest rohkem konsiliaarseks, üksteisele pühendunud osaduseks, edendades selle liikmeskirikute ja teiste luterlikku traditsiooni kuuluvate kirikute vahel konsultatsioone ja läbikäimist ning suurendades vastastikust osasaamist üksteise rõõmudest, kannatustest ja raskustest.⁸

Kogu LML-i ajalugu on püüd olla osaduse anni vääriline. Juba 20. sajandi alguses tegid mõned luterlikud kirikud jõupingutusi, et koonduda kohalikul ja rahvusvahelisel tasandil kui sama konfessionaalse traditsiooni esindajad. Osaduse tekkimises võib eristada kahte kujundavat tegurit: esiteks ühine vastus suurtele ja pakilistele vajadustele, millest ei ole võimalik mööda vaadata ja mida ei saa lahendada üksiku kiriku tasemel, ning teiseks kirikute sisemised arutelud ja nende arusaamade selgitamine. LML-i konstitutsioon on toiminud suhteliselt stabiilse tekstina, mis on suunanud osaduse enesemõistmise kujunemist, kuid mida on vastavalt selle enesemõistmise arengule ka kohandatud.

1990. aasta Curitiba täiskogul määratleti see kirikute osaduse vastastikune pühendumine täpsemalt: „Luterlik Maailmaliit on nende kirikute osadus, kes tunnistavad kolmainu Jumalat, on Jumala Sõna kuulutamises üksmeelel ning keda ühendab kantsli- ja altariosadus.“⁹

Kujunemine liidust osaduseks näitab arenevat arusaama kiriklikust suhtest.¹⁰ Osaduse mõiste põhineb piibellikul *koinonia* mõistel ja kuulub kõigi kristlike kirikute pärandisse.¹¹

2.2 Osadus on and

Uue Testamendi järgi rõhutab osadus/*koinonia* „pühade osadust“ kui usklike osadust, milles jagatakse ühiselt Sõna ja sakramenti, teenimist ja palvetamist ning Jumala ande.

Pauluse *koinonia* mõiste osutab kujunevale suhete kogumile, mis põhineb evangeeliumi kutsel ja lauaosadusel. Esimese korintlaste kirja 10. peatüki salmi 16 ja 11. peatüki salmide 23–25 järgi muutuvad Jeesuse Kristuse ihu ja veri sakramendi veini ja leiva kaudu *koinoniat* ilmutavateks ja tugevdavateks elementideks. Asjaolu, et erineva taustaga inimesed sõid ühiselt, tähendas osasaamist Jeesusest Kristusest ja osutas uutele omavahelistele suhetele. Kui Paulus kritiseerib Peetruse kaaskonda paganate diskrimineerimise eest (Gl 2), näitab see *koinonia* liikmete vaheliste algsete rahvuslike barjääride murdmist. Samuti võime täheldada, kuidas Apostlite tegude raamatus

⁸ *Ibid.*

⁹ Constitution of the Lutheran World Federation <https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/Constitution%20EN%20final.pdf> [17. august 2017 – toim.].

¹⁰ Näiteks minevikus võis nn lõunariikide kirikul küll olla suhe mõne nn põhjariigi kiriku misjoniseltsi või allüksusega, aga mitte kiriku kui tervikuga.

¹¹ Vrd John **Reuman**, „Koinonia in Scripture: Survey of Biblical Texts” – *On the Way to Fuller Koinonia: Official Report of the Fifth World Conference on Faith and Order*. Ed. Thomas F. Best, Günther Gassmann. Faith and Order Paper, 166 (Geneva: WCC Publications, 1994), 37–69; Barbara **Rossing**, „Models of Koinonia in the New Testament and the Early Church” – *The Church as Communion. Lutheran Contributions to Ecclesiology*. Ed. Heinrich Holze. LWF Documentation, 42 (Geneva: The Lutheran World Federation, 1997), 65–80.

räägitakse üheskoos olnud juutidest ja helleenidest, kes „püsisid apostlite õpetuses ja osaduses [*koinonia*], leivamurdmises ja palvetes” (Ap 2:42).

Arusaam LML-is kui kirikute osaduses valitsevast altari- ja kantsliosadusest tuleneb sellest apostliku traditsiooni põhikriteeriumist, üksteiselt õppimisest ja sakramentide jagamisest.¹² Selles kontekstis tulevad ilmsiks teise poole mitmesugused vajadused ning seetõttu tekib ka tarve luua struktuure, mis võimaldaksid neid vajadusi õiglasemalt ja võrdsemalt täita (Ap 2:44–47; 4:32–35). Piiblis kirjeldatud *koinonia* on seega Jumala tegu, mis toob inimesi lähemale Jumalale ja üksteisele ning erilisel viisil on selle lähenemise tulemuseks vajaduste täitmine ja elu kinnitamine.

Osaduseks muutumine on kirikutele antud and. „Osadus Kristusega tekib evangeeliumi kuulutamise kaudu, mis äratav usku ja hõlmatakse usku, ning sakramentide kaudu, mis tugevdavad usku ja mida võetakse usus vastu.”¹³

See osadus Kristusega usu ja tema päästetöös osalemise kaudu eeldab sügavat solidaarsust üksteisega ning see eeldab olemuslikult ka materiaalsete ja vaimulike ressursside jagamist. Lisaks ergutab see üksteisele pühendumist ning ühiselt elamist ja tegutsemist. Osaduses elamine ei tähenda pealesunnituid ja ettekirjutatud ühtsust. See teostub mitmel eri kujul. Osadus elab ja tegutseb läbi paljude andide, mida ta saab, ja läbi mitmesuguste selle ees seisvate ülesannete.¹⁴

Kõiges selles vaatab osadus „endast kaugemale. Selle elu allikas on osadus Issandaga, kes on kogu loodu Issand ja Päästja, ning tema teenimine on maailma lunastamise märk ja vahend.”¹⁵

See on meie jagatud ühtsus. Luterliku Maailmaliidu osadus põhineb teoloogilisel reaalsusel, milleks on ühesolemine Kristuses.

2.3 Ühesoleku andi teostatakse ühtsuses ja mitmekesisuses

See esmane käsitlus kirikust kui osadusest sisaldab ka mõtet, et ühtsus eksisteerib koos erinevustega. Ühtsuses elamine on võimalik, kuna Jumala Vaim tegutseb meie seas läbi Jeesuse palve, „et kõik oleksid üks, nii nagu sina, Isa, minus ja mina sinus, et nemadki oleksid meis” (Jh 17:21). See tugevdab suhteid meie kui luterlike kirikute vahel ning ka meie suhteid maailma teiste kirikutega. Oikumeenilised dialoogid on andnud luterlikele kirikutele võimaluse põhjalikumalt uurida oma ühist arusaama osaduseks olemisest. Dialoogis oikumeeniliste partneritega on LML-i liikmeskirikud hakanud kirjeldama oma koosolemise vormi kui ühtsust nähtavuses,

¹² Vrd Augsburgi usutunnistuse art VII „Kirikust” (*Luterlikud usutunnistuskirjad*, 29).

¹³ *Communio/Koinonia. A New Testament – Early Christian Concept and its Contemporary Appropriation and Significance*. A study by the Institute for Ecumenical Research (Strasbourg: Institute for Ecumenical Research, 1990), 8j.

¹⁴ *Ibid.*, 10.

¹⁵ *Ibid.*

mitmekesisuses ja dünaamilisuses.¹⁶ Osadus peab saama maailmale ajaloos ilmsiks, nähtavaks ja äratuntavaks.

Meie osadus saab nähtavaks Sõna ja sakramentide kaudu ning me pühitseme seda koos partneritega ühiselt teisi teenides. LML-is avaldub Jumala tingimusteta armastus abivajajate teenimiseks tehtavas koostöös teistega. Luterlastena nimetame seda diakooniaks, mis on meie identiteedi lahutamatu osa ning ühendab meid oma osaduse elus.

3. Ülesanne: märgata ja elada osadust

3.1 Autonoomia ja vastutus

LML-i liige saab olla kirik, kes tunnustab ametlikult selle õpetuslikku alust, on „autonoomne” ja koosneb rohkem kui ühest kogudusest.¹⁷ Selline liikmelisuse käsitlus on heas kooskõlas LML-i kui „liidu” määratlusega. Selles võib näha LML-i asutamise ajal valitsenud rahvusvaheliste organisatsioonide kalduvust käsitada endid kui teatud eesmärgil koostöökokkuleppe sõlminud sõltumatutest kogukondadest moodustatud institutsioone. See käsitlus teenis LML-i hästi kuni 1990. aastal Brasiilias Curitiba toimunud täiskoguni. Kirikud avastasid, et arenev arusaam autonoomia mõistest hõlmab nii sõltumatust kui ka vastutust osaduse ees. See eeldab üksteise ees võetavaid kohustusi ja mitmesuguseid vastutussuhteid. Liikmeskirikud hakkasid üha enam tajuma, et vastutus on meie omavaheliste suhete ja identiteedi alustrajav osa.¹⁸

Pauluse sõnad kirikust kui ihust on ainult üks võimalus, kuidas saab vastutusest rääkida (1Kr 12:12–31). Teame ka seda, et kirikut kui Jumala rahvast ja Vaimu templit kujutavad motiivid (1Pt 2:9; 1Kr 3:16) rõhutavad suhete teema tähtsust. Seega ei mõisteta autonoomiat range sõltumatusena, vaid eneseteostusena, mis on vastastikku seotud teiste kirikute eluga. Selles mõttes on autonoomia ja vastutus lahutamatud.

Meie osadust kujundav tegelikkus on selline, kus meie kogukondade suhted üksteise ja oma ümbruskonnaga avaldavad neile sügavat mõju. Neid suhteid piiritleb vastutus. Kirikute osaduseks olemise ülesannet määratlev vabadus on vabadus teenida teisi ja koos teistega. Me vastutame nende ees, keda me teenime. Paradoksaalselt ei tähenda üksteisega seotud olemine vabaduse kadumist, vaid pigem selle kõige täielikumat avaldumist. Koos teistega kasvame oma evangeeliumitunnistuses, mis vabastab meid ligimese jaoks. Meie südamed rõõmustavad sõsarkirikute õitsengu üle ja on rasked nende kannatuste pärast (1Kr 12). Selle seotuse tõttu

¹⁶ Vrd *Ways to Community. Lutheran/Roman Catholic Joint Commission* (1980), paragrahvid 32–41. http://www.prounione.urbe.it/dia-int/1-rc/doc/e_1-rc_way.html [20. august 2017 – toim.].

¹⁷ *Bylaws of the Lutheran World Federation*, punkt 2.2.1. <https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/Bylaws%20EN%20final.pdf> [20. august 2017 – toim.].

¹⁸ Vrd *The Church. Towards a Common Vision. Faith and Order Paper*, 214 (Geneva: The World Council of Churches, 2013), 10: „Piibli *koinonia* mõiste on tõusnud keskele kohale oikumeenilistes püüdlustes jõuda kiriku elu ja ühtsuse suhtes ühisele arusaamale.”

mõjutavad osaduses aset leidvad sündmused ja selle liikmete otsused erineval moel teisi osaduse liikmeid.

Kuna me oleme kutsunud rääkima meis olevast lootusest (1Pt 3:15), peame andma aru nii oma ümbruskonnale kui ka osaduse liikmetele. Seega me teame, et rääkides vastutusest teiste kirikute ees, peame arvesse võtma ka oma ühiskondlik-kultuurilisi kontekste ja vastutust keskkonna ees.

Osaduse teoloogiline ja vaimulik tegelikkus on teostunud erinevalt ning seda mõjutavad poliitilised, ajaloolised, geograafilised ja kultuurilised tegurid. Need võivad olla muu hulgas näiteks järgmised:

- suhted riigi või valitsusorganitega ja sellest tulenevad välised tingimused kirikute jaoks;
- küsimused, mis on seotud vähemuse ja enamuse kohaga kohalikus kontekstis ja LML-i peres;
- luterlike kirikute laienemine misjonitegevuse ning sunniviisilise või vabatahtliku rände tagajärjel;
- ühiskondlike ja poliitiliste tingimuste muutused;
- muutused inimese mõiste käsituses;
- tähelepanu keskkonnaprobleemidele;
- uuemad arengud seoses reisimise, massimeedia ja infotehnoloogiaga;
- oikumeenilised ja religioonidevahelised suhted.

Peale selle on osadusse kuuluvad kirikud ennast ise valitsevad institutsioonid, millel on oma õiguslikud konstitutsioonid. Kirikuseadustega reguleeritakse konkreetse kiriku elu erinevaid aspekte, näiteks kellel on õigus armulauda saada või keda saab vaimulikuks pühitseda. Kirikuseadustes väljendatud põhimõtted lähtuvad nii kiriku teoloogilistest arusaamadest kui ka kohalikest oludest. Need mõlemad avalduvad kultuuri vahendusel.

Üks märk, mis näitab LML-i soovi elada osaduses, on selle erinevate vormide püüdlus vastastikuse tunnustuse poole. Ent nii teoloogilised tõlgendused kui ka institutsionaalsed vormid võivad osutada vastastikust tunnustamist soodustavateks või takistavateks asjaoludeks.

3.2 Ühine otsustamine

Osadusena vajavad LML-i liikmeskirikud võimalusi ühiseks otsuselangetamiseks. Mõnedes ühiste probleemide ja vastutusega seotud küsimustes on ühise otsuselangetamise võimalused juba olemas.¹⁹ Ühise otsuselangetamisega tegelevad institutsionaalsed organid on muu hulgas LML-i üldkogu, nõukogu ja täitevkomitee. Samuti on liikmeskirikud vastu võtnud ühiseid otsuseid oikumeeniliste suhete kohta, näiteks 1999. aasta „Ühisavaldus õigeksmõistuõpetusest” ning täiskogu 2010. aasta kahetsusavaldus Mennonitide Maailmakonverentsile seoses anabaptistide

¹⁹ See kehtib näiteks kliimamuutuste, oikumeeniliste suhete ja humanitaarabi valdkondades.

tagakiusamisega luterlike ametivõimude poolt ja eriti seoses luterlike reformaatorite teoloogilise toetusega sellele tagakiusamisele.

Edasi on vaja arendada vastastikuse konsulteerimise korda seoses liikmeskirikutes tehtavate otsustega, mis võivad mõjutada osaduse sisemisi suhteid. Vastastikune konsulteerimine eeldab, et selleks jäetakse piisavalt aega ning kõik osapooled tunnevad, et nende seisukoht on ära kuulatud ja teadmiseks võetud, isegi kui nad jäävad eriarvamusele.²⁰

3.3 Erimeelsused osaduses

Ühe osaduse liikmetena on kirikud hakanud endilt küsima, kuidas tegeleda osaduses esinevate erimeelsustega kriitiliselt ja samas konstruktiivselt. Juba tahe seda teha annab tunnistust jumaliku armastuse jõust maailmas, kus lahkarvamused toovad liigagi sageli kaasa lõhestumise.

Mitmekesisus on meie ühise usu ja evangeeliumitruuduse eluterve peegeldus. Siiski on teatud erinevusi, mille tagajärjel tekkivad lahkarvamused võivad osadust kahjustada. Milles seisnevad osaduse ühist elu häirivad takistused? Milliste tunnuste järgi eristada vastuvõetavaid ja lubamatuid erinevusi?

Järgmises osas tehakse ettepanek allikate kohta, mis aitavad sellistele küsimustele vastata. Loodetavasti on need LML-i perele tõhusaks abiks seoses praeguste ja tulevaste erinevuste ja lahkarvamuste tõsiasiaga. Koos muude kaasaja oluliste proovikividega peavad osaduse kirikud vastama ka küsimustele perekonna, abielu ja seksuaalsuse kohta. Mõned kirikud on võtnud neis küsimustes ametliku seisukoha, teised mitte. Lisaks on ka neid, kes alles kaaluvad, kuidas nende küsimustega tegeleda. 2007. aastal valmis LML-i nõukogu tellimusel „Ettepanek lugupidava dialoogi juhtnööride ja protsesside kohta”, mille eesmärk on liikmeskirikuid selles tegevuses abistada. Selle eessõnas öeldakse, et kuna LML on kirikute osadus, „ei saa ükski liikmeskirik seda küsimust ignoreerida ega lugeda seda (ühel või teisel viisil) lõpetatuks, kuni sõsarkirikud veel selle üle pead murravad”.²¹

Vastuoluliste küsimuste esilekerkimine ei ole LML-is uus nähtus. Mitmed varasemad kriisid on tegelikult kaasa aidanud liidu kujunemisele osaduseks.²² Praegustele pingelikele mõeldes märgitakse, et otsused, mis näivad ühtede kirikute jaoks olevat ühiskondlik-kõlbelised või hingehoidlikud, on teiste jaoks õpetuslikud. Ent mõlemal juhul on eesmärk jääda ustavaks

²⁰ Vrd „Guidelines for the conduct of meetings of the WCC“ <http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/assembly/2006-porto-alegre/3-preparatory-and-background-documents/guidelines-for-the-conduct-of-meetings-of-the-wcc> [20. august 2017 – toim.].

²¹ *The Lutheran World Federation: Marriage, Family and Human Sexuality. Proposed Guidelines and Processes for Respectful Dialogue* (2007) <https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/Exhibit%2010%20Report%20Task%20Force%20English.pdf> [20. august 2017 – toim.].

²² Oluline ajalooline näide selle kohta on LML-i tegelemine Lõuna-Aafrika Vabariigi apartheidide probleemidega. Sellele olukorrale reageerides langetas osadus otsuseid, mis andsid LML-ile teatava „kirikliku tiheduse”. Seda ei tuleks mõista bürokraatlikult (otsekui oleks LML mingi ülikirik), vaid pigem nii, et luterliku kiriku kui kirikute võrgustiku täius avaldub ka selle suhetes kõikjal maailmas.

evangeeliumile. Seoses kaasaegsete vaidlusküsimustega, nagu homoseksuaalse sättumusega inimeste ordineerimine ja samast soost isikute suhete õnnistamine, paigutavad mõned kirikud need küsimused hingehoidliku kaasamiskäsu alla, samas kui teised väidavad, et sellised otsused võivad õõnestada osaduse ühtsust. Sel põhjusel ei peaks me liigitama neid teemasid üksnes „ühiskondlik-kõlbelisse” kategooriasse, vaid neid tuleks käsitada ka kirikukorralduse ja distsipliini küsimustena, mis mõjutavad evangeeliumi kuulutamist.

Esmalt tuleks uurida lahkeli põhjustava teema kaalukust. Kas see ohustab luterliku jutlustamise ja õpetamise põhialuseid? Või kas see on seotud kultuuriliste ja ühiskondlike eelarusaamadega? Reformatsiooniaja teoloogias kasutati mõistet „*adiaphora*“ selliste asjade kohta, mis kuuluvad inimlike traditsioonide, kombetalituste ja tseremooniade juurde ning jätsid seetõttu ruumi vastuvõetavatele erinevustele.²³ Ent teatud olukorras võivad mõnede arvates ka *adiaphora* mõiste alla kuuluvad küsimused muutuda sedavõrd kaalukaks, et kirikud ei saa ükskõikseks jääda.²⁴ Osaduse liikmete ülesanne on neid küsimusi teoloogiliselt usaldusväärselt uurida meie ühise evangeeliumitruuduse ja osadusesisese ühtekuuluvuse nimel.

See teoloogilise uurimise protsess vajab läbitöötamist ja selgitamist.

3.4 Vastutustundliku otsuselangetamise allikad

Osaduses tekkinud keeruliste küsimuste valguses pöördume taas meie identiteedi südameks olevate andide poole. Allpool on esitatud mõned ressursid, mis võivad osadust suunata püüdlustes välja selgitada, kuidas mitmekesisuse keskel koos elada. Need järgivad ülesehitust, mis algab Sõnast kui meie identiteeti kujundavast keskest annist.

3.4.1 Evangeelium on meie osaduselu süda

Meie veendumus

Meie kristliku usu ja luterlike usutunnistuste ühendav tuum on meie lunastus Jeesuses Kristuses armu läbi usu kaudu, millest annab tunnistust Pühakiri, milles ilmutatakse Jumala tingimusteta armastust meie suhtes (Ef 2:8). Selle Jeesuses Kristuses antud armuanni aluseks ei saa olla ükski muu traditsioon ega inimlik ettekirjutus.

Meie osaduskonna kõigi kirikute ühine veendumus on, et kristliku usu ja elu aluseks on Jumala õigeuskõitva armu tegelikkus ja and ning et kristlik praktika ja „head teod” lähtuvad usust, mis loodab ühtsust saavutada armu läbi (Gl 3:25–29). Seda ühtsust loob Sõna, millest on sündinud

²³ „Augsburgi usutunnistus“ art VII „Kirikust”, 29.

²⁴ Konkordiavormeli art X „Kiriklikest kommetest“ – *Luterlikud usutunnistuskirjad*, 394–396.

kirik kui Kristuse nähtav ihu. Need, kes on Sõna kuulnud, on kutsutud osa saama selle uue loodu tegelikkusest (2 Kr 5:16–21).

Reformaatorid väitsid, et Jumala poolt meiega loodud uue suhte mõistmiseks tuleb Jumala pöördumises eristada kahte aspekti.²⁵ See ei tähenda, et Jumal on kahevahel, vaid meid mõjutavad kaks vastandlikku jõudu, mis panevad meid Jumala häält erinevalt kuulma – see võib olla tahe, mis nõuab kuulekust välistele moraaliseadustele, või töotus kogu meie eksistentsi uuendada, andes meile Kristuses uue identiteedi. Jumala radikaalset kinnitust saab omaks võtta ja oma elus väljendada üksnes siis, kui me oleme keset oma asjatuid püüdlusi Jumala seadust täita teadlikud ja kogeme seda, milleks Jumal meid on kutsunud.

Piibllilood pöörduvad meie poole mitmel erineval häälel, eri žanrites ja stiilides. Neis räägitakse realistlikult sellest, mis me oleme ja mida oleme teinud, ja lootusrikkalt sellest, milleks me oleme kutsutud – mis on võimalik siis, kui Jumal puudutab meie südant, ihu ja mõistust. Näiteks Jumala armulised käsud on Jumala kutse, mis annab meile keset hirmu ja kiusatust õiguse teostada oma inimlikkust usaldavas suhtes Jumala, ligimese ja kõigi teiste meid ümbritsevate eluvormidega. Kuigi jumaliku käsu sisuks on alati armastus, muutuvad Jumala käsud talumatuks seaduseks juhul, kui nad puutuvad kokku iseendasse pöördunud eluga. Selline elu põlgab Jumala õiglust, halastust ja kaastunnet. Sellises elus tekitab ärritust Jumala eelistus patuste, võõrandunute ja kannatajate suhtes.²⁶ Selline elu ei suuda vaimustuda rõõmusõnumist, et Jumal on tõrjutud armuliselt oma rüppe võtnud. Pigem püüab see oma olemasolu õigustada, näidates hindavalt ja hukka mõistvalt näpuga „patusele”, et tõestada iseenda paremust ja äravalitust. Tänu usule tugineb meie elu meist väljaspool paiknevale alusele; meie elu aluseks on Kristus. Usu kaudu armus elamine tähendab, et meie elu ei asu meis endis ja seega ei ole meie endi käsutada.²⁷ Meie elu saab üheks selle teisega, võõraga, selle ühega, kes kutsub meid Jumalat usaldama ja armastama ning käituma ligimese suhtes õiglaselt. Pühakirjas esitatud müsteerium seisneb selles, et inimene saab olla iseendas terviklik vaid siis, kui ta ümbritseb oma ego Kristusega ja ligimese vajadustega.²⁸ Alles siis, kui oleme Jumala ja teiste vajaduste poolt uuesti rõivastatud, muutume nendeks, kelleks oleme kutsutud – tõelisteks inimesteks.

Arutelu vajadus

Kuigi õigeksmõistmine on toimunud armus usu läbi ja meie ühtsuse aluseks on Jumala tegu, võivad kirikud teha otsuseid, mis raskendavad meie jaoks osaduse kogemist ja kurvastavad Jumala Püha Vaimu (Ef 4:30). Isegi kui head teod ei ole õigeksmõistmise eeltingimus, on meil kohustus anda ligimesele ja teistele ustavat tunnistust ning me peame muutlikul ajal aitama üksteisel käituda kooskõlas meie kristliku usuga. Sellegipoolest peavad kirikud ümbritseva konteksti tõttu pidevalt

²⁵ Martin **Luther**, „Traktaat kristlase vabadusest“ – tlk Meelis Friedenthal. *Valitud tööd*. Koost. Urmas Petti. Avatud Eesti Raamat (Tartu: Ilmamaa, 2012), 310–349, 310jj.

²⁶ Martin **Luther**, „Heidelbergi väitlus“ – tlk Meelis Friedenthal. *Valitud tööd*. Koost. Urmas Petti. Avatud Eesti Raamat (Tartu: Ilmamaa, 2012), 25–50, 44. „Niisiis, patustajad on ilusad [*sunt pulchri*], kuna neid armastatakse, mitte nagu neid armastataks selle pärast, et nad on ilusad.”

²⁷ Dietrich **Bonhoeffer**, „History and Good (2)” – D. Bonhoeffer, *Ethics*. Ed. Clifford Green (Minneapolis: Fortress Press, 2005), 250.

²⁸ Luther, „Traktaat kristlase vabadusest“, 310jj.

eristama seadust ja evangeeliumi, et võtta arvesse hingehoidlikke vajadusi ja poliitilist tegelikkust. Seetõttu võivad kirikud teha otsuseid, mida teised kirikud ei pruugi mõista.

Osaduskonna liikmed peaksid suutma olla üksteisega eriarvamusel, ilma et see ohustaks osaduskonna ühtsust. See kehtib tingimusel, et sellises otsuses ei nähta ohtu ühisele õigeksmõistva usu tunnistusele. Ent kuna erinevates kontekstides tegutsevatel kirikutel ei ole alati lihtne mõista hingehoidlikke kaalutlusi, millest lähtutakse mõnes muus kontekstis, on alati kasulik, kui osaduskonna liikmed hoiavad üksteist kursis sellega, kuidas nad püüavad evangeeliumile ustavaks jääda, vaatamata oma kontekstist tingitud nõudmistele.

3.4.2 Sõna ja sakramendid on osaduse sündmused

Meie veendumus

Augsburgi usutunnistuse järgi on kirik nähtav seal, kus puhtalt evangeeliumi kuulutatakse ja õigesti sakramente jagatakse.²⁹ Augsburgi usutunnistuse VII artiklis öeldakse, et tõelise kiriku ja selle ühtsuse jaoks piisab sellest, et seal õiges arusaamises evangeeliumi kuulutatakse ja sakramente jagatakse. Jumal töötab, et see kirik kestab igavesti.³⁰ See kiriku kirjeldus on kooskõlas tähelepanekuga, et lihaks saanud evangeeliumi võetakse vastu inimlike meelte kaudu. Evangeeliumi ei ole võimalik vahetult tajuda. Me kuuleme, näeme, tunneme, maitseme ja haistame evangeeliumi läbi argielu. Jumal kasutab argist selleks, et teha erakordset, ning seega tunnustab loodu heaks (1Mo 1:31). Luther räägib loomise pidevast kestmisest,³¹ mis võimaldab meil mõista, et headuse väljavool annab tunnustust Jumala kestvast heakskiidust mitmekesisusele. Selles mitmekesisuses võib näha loomise ja meie jumalanäolisuse peegeldust (1Mo 1:27 ja Ps 8). Me võtame Jumalat vastu erinevalt, sest Jumal pöördub meie poole erineval moel.

Me oleme kirikute osadus, mida ühendavad Sõna ja sakramendid. Need hoiavad meid koos palju tähenduslikumalt kui mis tahes seaduslikud nõuded. [—] Alati ja kõikjal, kus me tuleme kogudusse kokku Sõna kuulma ja sakramente pühitsema, meenutatakse meile, et me teeme seda kui ülemaailmse pühade osaduse liikmed. See laiem osadus peab saama meie jaoks millekski enamaks kui abstraktne ilmetu tõsiasi. Meil peab olema võimalik seda tõsiasja vahetult puudutada, kuulda, maitsta ja kogeda. Tänu Jumala armule on meil võimalik solidaarselt üksteisega oma valu ja rõõmu, koormaid ja ande jagada.³²

Meie, kes me oleme armastatud, teame, et armastus ei ole üksnes meie peale vaadanud, vaid on meid omaks võtnud. Ristimine on Jumala and, mis on meie igapäevane rõivas.³³ Iga päev puudutab igavik aega nii, et tavaline muudetakse erakordsele sobivaks. Loomulikult kehtib see ühtemoodi

²⁹ „Augsburgi usutunnistus“ art VII „Kirikust“, 29.

³⁰ Augsburgi usutunnistuse apoloogia VII ja VIII artikkel „Kirikust“, 97jj.

³¹ Martin Luther, „The Magnificat, 1521” – *Luther's Works*. Vol. 21. Ed. Jaroslav Pelikan (Saint Louis: Concordia Publishing House, 1956), 299.

³² Ishmael Noko, „Why Does the Lutheran Communion of Churches Gather in Assembly” – *LWF Tenth Assembly Update*, 1 (2002), 1–2. www.yumpu.com/en/document/view/35561769/first-assembly-update-lwf-tenth-assembly-2003 [23. august 2017 – *toim.*]. Vrd Gl 6:1.

³³ Suure Katekismuse neljas osa „Ristimisest“ – *Luterlikud usutunnistuskirjad*, 280–287, 280.

nii osaduskonna kui ka üksikisiku kohta, sest ristimise and on antud nii kirikule kui ka selle liikmetele. Kirikut uuendatakse päev-päevalt ristilöödu kuju järgi, kelle elu seisneb oma jumalikkuse äraandmises maailma pärast, kuhu kuulume ka meie (Fl 2:5–11). Ristimine tähendab meie tühjendamist, et meis saaks vastu kajada Jumala hääl.³⁴

Samuti tunnistab luterlik kirik, et Jeesuse Kristuse kirik muutub selleks, mida ta Issanda õhtusööma ajal sööb ja joob. Armulaud on meie liit Kristuse ja pühadega (1Kr 11:17–34). Ometi käib selle liidu juurde teatav ebasümmeetria. Me ei muutu õhtusöömaajal osaledes Kristuseks; me muutume Kristuse ihuks. Kristus jääb ihu peaks, sest Sõna ja sakramendid jäävad vahenditeks, mille abil Kristus kirikut valitseb. Püha õhtusöömaaeg on vahend, mille abil kirik muutub ihuks, ning ihu on ihu üksnes niivõrd, kui ta on mitmekesine. See murtud ihu, mida nimetatakse kirikuks, koosneb laua ümber kogunenud inimestest, kes maitsevad Issanda headust. Meie palveks muutunud lauavestlus tõuseb selle pidusöögi võõrustajani; meie palve lõhnad on nüüd sama rikkalikud ja mitmekesised nagu kogu maailma erinevatelt laudadelt tõusvad aroomid (Ps 141:2). Me oleme erinevad, aga mitmekesisus on üks osa meie lunastuse müsteeriumist (Rm 12:3–8). Me oleme õigeks mõistetud ning meie õigeksmõistmine üksnes ei õigusta mitmekesisust, vaid ka loob seda.

Arutelu vajadus

Mõnedes LML-i piirkondades on inimesi, kes soovivad saada ristitud, kuid see eeldab nendelt või nende lähedastelt märkimisväärseid kulutusi. Osadus peaks nende ustavust tunnustama ka juhul, kui neil ei ole võimalust ristitud saada.

LML-i ajalugu on näidanud, et ristitute seas tekivad vastuolud ja lahkkelid just Issanda laua ümber. Kuna jumalateenistus on meie lunastuse märk ja väljendus, siis näitab meie suutlikkus ühiselt teenistusel osaleda ja ühe usklake ihuna armulauast osa saada meie osadust: kui me ei suuda koos pühitseda, kahjustab see meie osadust.

3.4.3 Ristisõnum tervendab meie katkisuse

Meie veendumus

Kirik on eelkõige ristikirik ja seda korratakse meile elus üha uuesti (1Kr 1:18–25). Luther meenutab meile, et kirik on kõikjal, kus me näeme risti või kuuleme hüüdu ristilt.³⁵ Sama kehtib ka meieisapalve kohta.³⁶ Selle põhjuseks on asjaolu, et risti all elav kirik palvetab palavikuliselt, paludes Jumalat maailma igapäevaste vajaduste pärast, igatsedes kurjuse kaotamist koos Jumala

³⁴ Martin **Luther**, „Psalm 90” – *Luther’s Works*. Vol. 13. Ed. Jaroslav Pelikan (Saint Louis: Concordia Publishing House, 1956), 119.

³⁵ Martin **Luther**, „On the Councils and the Church, 1539” – *Luther’s Works*. Vol. 41. Ed. Helmut T. Lehmann (Philadelphia: Fortress Press, 1966), 165.

³⁶ *Ibid.*, 164.

tahte teostumisega maailmas ja jumaliku nime pühitsemisega (Mt 6:9–13). Selles palves ilmnevad püha risti piirjooned; iga üksik palumine kujutab risti erineva vaatenurga alt, andes meile teada, et kõik igapäevase leiva päevad on ühtlasi palve, armu, usu ja lunastuse päevad.

Kiriku elu on eelkõige lunastussündmus: see on usku äratav arm, mis võimaldab sellel väikesel armastatud jüngrite salgal oma karjase häält kuulda (Jh 10:27) ning märgata ootamatutes kohtades laubale joonistatud ristimärke, mis on nähtavad vaid usule.³⁷ Me tunnistame, et kirik on osadus, mida on puudutanud nakkav pühadus, mis paneb meid uurima meile osaks saanud andestust otsekui oleks meil jumalik luba puudutada puudutamatu. Puudutades seda, mis on katki, avastame, et oleme uueks saanud ja meile on antud prohvetlik kutsumus, mis seab kahtluse alla maailma tarkuse ning lükkab tagasi nii konservatiivsuse kui ka liberalismi, mis jätab tähelepanuta evangeeliumi kutse solidaarsusele nendega, kes on tõrjutud.

Arutelu vajadus

Risti all elav kirik oskab ära tunda eluterve ja ohtliku alandlikkuse erinevust. Ajaloos on risti teemat tihti ka kuritarvitatud teiste inimeste allasurumiseks ja nende sõnaõiguse äravõtmiseks. Rassi, soo, seisuse või klassi tõttu tõrjutud inimesed ei peaks kuulma ristsõnumis õigust oma rõhumisele, vaid kinnitust, et Jumal on nendega solidaarne ning et see sõnum kuulub ühtlasi Jumala ajaloo osaks oleva vabastusloo juurde. Teadlikkus Jumalast, kes vabastab meid meiega koos käies, äratab meis elutervet alandlikkust, mis elab avatud südame, käte ja mõistusega.

3.4.4 Jumala Sõna loob ja kinnitab ühtsust ja mitmekesisust

Meie veendumus

Pühakirjas vahendatud Jumala Sõna on kirikliku osaduse ning kiriku elu, lootuse ja usu allikas. Pühakirja tunnistus ei ole ühetooniline, vaid paljudest erinevatest häältest koosnev koor. Niisiis kiidab Pühakiri mitmekesisuse heaks (Gl 2:7–10). Seega on oluline olla teadlik kõigist erinevatest Piiblis sisalduvatest väljendusvormidest ja mitte keskenduda ainult kitsamale tekstide valikule.

Seda mitmekesisust seob tervikuks Piibli raamatute ühine tuum: kõik luterlikud kirikud tunnustavad Pühakirja esmast autoriteeti, mida tõlgendatakse Jeesuses Kristuses antud vabastava armu evangeeliumi hermeneutilises võtmes. Lisaks leiavad Jeesuse järgijad, et nad peavad vastama ümbritsevate inimeste põhjapaneva tähtsusega küsimustele, kuna Jeesus juhatab meid maailma (Mt 28:18–20). Peale selle on Pühakirja lugedes meie ümber pilv tunnistajaid, kes vaatavad üle meie õla (Hb 12:1–2), mistõttu me võtame tõsiselt nii nende kui ka väljaspool luterlikku osadust seisjate häält. See Kristusele toetuv mitmehäälne Pühakirja lugemine loob palju erinevaid

³⁷ Martin **Luther**, „Sermons on the Gospel of St. John” – *Luther’s Works*. Vol. 23. Ed. Jaroslav Pelikan (Saint Louis: Concordia Publishing House, 1959), 334.

tõlgendusvõimalusi ning annab teadmise, et tõsine mõttevahetus teistega võib kaasa tuua ka põhimõtteliste lahkavuste avastamise.

Arutelu vajadus

Kirikud otsivad usaldusväärseid võimalusi, kuidas lahendada igapäevaelu küsimusi käsitleva pühakirjatõlgendusega seotud konflikte. Kuidas saame vaadelda piiblitekste usaldusväärsetl nende ajaloolises kontekstis ning samal ajal rakendada samu tekste tänapäevastes oludes nii, et jääksime neile truuks ja suudaksime ühtlasi inimesi kõnetada? Kuidas teha seda seoses küsimustega, mida Piibli ajal olemas ei olnud (nt tehnoloogia arenemisega seotud bioeetika küsimused)? Mõnikord öeldakse, et väga erinevad piiblitõlgendused on seotud konfessionaalse või geograafilise kontekstiga, kuigi tegelikult võivad need väljendada sisemisi erinevusi, mis on tingitud erinevatest hermeneutilistest suunitlustest. Iga kirik peaks suutma selgitada, miks ja kuidas piiblipõhiseid argumente arutelus kasutatakse. Kirikute osaduskonnana, mis püüdleb maailmas ühise tunnistuse poole, püüame jätkuvalt üheskoos uurida vastastikku uuendavaid Piibli tõlgendamise võimalusi.

3.4.5 Evangeelium sisaldab vabadust, austust ja kannatlikkust üksteise suhtes

Meie veendumus

„Ristiinimene on kõige vabam isand ja pole kellegi alam.

Ristiinimene on kõige kohusetruum teener ja kõikide alam.“³⁸

Evangeelset vabadust kujundab teenimine, milles mõistetakse, et inimesed ei saa kogeda absoluutset vabadust. Seega on kirikud küll autonoomsed selles mõttes, et nad valitsevad ennast ise, kuid vabadust ei saa tõlgendada lahus ligimesest ja keskkonnast (Lk 10:25–37). Mõnikord teeb ligimene otsuseid, mille puhul meile näib, et meil ei ole vabadust selliseid otsuseid teha. Sellises olukorras võivad kirikud olla kutsutud kannatlikkusele üksteise suhtes, et austada erinevaid valikuid kui iseenda vabaduse väljendusvorme. See kannatlikkus ja austus üksteise suhtes tähendab kahte asja: esiteks me ei väida, et see valik on meie oma (Gl 5:1); teiseks oleme üksteise suhtes kannatlikud ja toetame neid oma võimaluste piires.

Ärgem siis enam mõistkem kohut üksteise üle, vaid pigem võtkem kohustuseks mitte saada vennale komistuseks või kiusatuseks. Ma tean ja olen veendunud Issandas Jeesuses, et miski pole ebapuhas iseenesest, vaid on keelatud üksnes sellele, kes arvab midagi keelatu olevat [—] Niisiis, taotleme seda, mida on vaja rahuks ja üksteise ülesehitamiseks. [—] Usku, mis sul on, pea iseenese jaoks Jumala ees. Õnnis on see, kes enda üle kohut ei mõista selles, mis ta leiab õige olevat. [—] Aga meie, kes oleme tugevad, peame kandma jõuetute nõrkusi

³⁸ Luther, „Traktaat kristlase vabadusest”, 310.

ega tohi elada enese meeleheaks. Igaüks meist olgu meelepärane ligimese heaks tema ülesehitamiseks (Rm 14:13–14, 19, 22; 15:1–2).

Kuna me teostame vabadust igaüks oma kontekstis, on lahkavuste tekkimine vältimatu. Olles üksteise suhtes kannatlikud ja austades nii teiste kui ka iseenda vabadust, mõistame, et meil on võimalik seda erinevust taluda, kui me loome üksteisega suhte alandliku teenimise vaimus. Liikmeskirikutel palutakse meenutada, et igaüks on erineval moel korraga nii tugev kui ka nõrk. Lisaks oleme kutsutud pöörama tähelepanu evangeeliumi tõele, et rist kummutab meie arusaamad nõrkusest ja tugevusest, mida me kasutame iseenese heaks. Üksteise teenimine on meie vastumürk kõrkusele ja meie tee, mis juhatab armastava kannatlikkuseni üksteise suhtes. See lugupidav kannatlikkus teiste suhtes ja nende vabaduse austav tunnustamine ei tähenda, et me oleme ühtsuse suhtes ükskõiksed, vaid soovib meil enne kõike muud teisi kuulata ja teenida (Gl 6:2).

Arutelu vajadus

Teist austades tunnustame, et vabaduse tõttu on igaühel meist õigus erinevale arvamusel. Me oleme kannatlikud teiste õiguse suhtes teisiti mõelda ja elada, isegi kui me ei tunne nende käitumises ära iseenda veendumusi.

See ei ole ükskõiksus, vaid raske valik: see on raske, kuna oma veendumusi unustamata teiste teistsuguste hoiakute valimise vabaduse tunnustamine põhjustab meile kannatusi. Teisi austada ja nende suhtes kannatlikud olla suudavad üksnes need, kelle veendumused on tugevad. Osadus peab uurima eluterveid võimalusi, kuidas üksteist vastastikku korrigeerida, veenda ja julgustada.

4. Jätkuvat tähelepanu vajavad punktid

1. Kirikute osaduskonnana oleme kutsutud üksteise ees vastutama. See tähendab konkreetselt järgmist:

- Olla avatud ande vastu võtma ja rikastuma luterlike kirikute peres elavate erinevate traditsioonide mõjul; püüda teisi õigesti määratleda ja vältida alusetuid eelarvamusi.
- Luua võimalusi teiste kohta põhjalikumate ja vahetumate teadmiste saamiseks (kaasa arvatud nende teenimine, vagadus, kunsti- ja kultuurisaavutused ja panus ühiskonda).
- Omada vabadust ja võimalust paluda neilt selgitust nende otsuste kohta.
- Pühenduda kannatlikule dialoogile liikmeskirikute tehtud otsuste üle, et osaduskonna liikmed tajusid, et neid on ära kuulatud.
- Uurida ja selgitada kohalikke traditsioone ja tavasid ning hinnata neid ühiste teoloogiliste põhimõtete valguses, et tugevdada kogu osaduskonnas altari- ja kantsliosadust.

Osaduskonna kirikud peavad kaaluma oma otsuste mõju osaduskonnale ja pidama teistega üksteist austavat dialoogi.

2. Luterlike kirikute osaduskonnana on meie ühine hermeneutiline printsiip lähtuda piiblitekstide lugemisel nende tuumast: evangeelium lunastusest Jeesuses Kristuses. See tähendab konkreetsemalt järgmist:

- Edendada ühiseid võimalusi kuulda Pühakirja erinevaid hääli ja tugevdada ühist orientatsiooni Pühakirjale, mis ei vähenda Jumala Sõna mitmekesisust ega mõjukust.
- Mõista, et Jumala Sõna on edasi antud erinevates traditsioonides ja konkreetsetes ajaloolistes kontekstides.
- Anda võimalusi ühisteks kriitilisteks hermeneutilisteks arutlusteks ja uurimusteks.
- Tunnistada luterlike usutunnistuskirjade tähtsust ja nende kontekstuaalse vastuvõtmise olulisust.

Tõlgenduste mitmekesisus on õigustatud, kui see ei ole vastuolus lunastuse evangeeliumiga, Kristuse poolt meie heaks tehtud tööga ega tähtsaima usuartikliga, millega kirik püsib või langeb.

3. Kirikute osaduskonnana oleme kutsunud pöörama tähelepanu häälte mitmekesisusele. See tähendab konkreetsemalt järgmist:

- Kuulutada evangeeliumi ja tegeleda hingehoiuga nii, et kõik saaksid osaleda ja kõiki võetaks vastu.
- Tugevdada õpetust ja praktikat, mis edendab evangeeliumi järgi toimuvat kaasamist.
- Koguda tarkust meie oikumeenilistest ja religioonidevahelistest suhetest.
- Võtta võõraid vastu ka nii, et see võib paljastada meie endi haavatavuse.

Kirikud peaksid üha rohkem tegelema erinevate kaasaskäimise ja külalislahkuse vormidega. Pingeliste suhete ajal on see äärmiselt oluline. Osaduskonna arendamine eeldab, et uuritakse praeguses konstitutsioonis sõnastatud autonoomia ja osaduseks vajaliku vastutuse vahekorda.

Originaal: The Self-Understanding of the Lutheran Communion. A Study Document, Editor: Department for Theology and Public Witness, The Lutheran World Federation, 2015. Tõlkinud Alar Helstein. Tõlge ilmub Luterliku Maailmaliidu loal ja koostöös EELK konsistoriumi välissuhete komisjoniga.

Dokument on eesti keeles esmailmunud: Luterlik Maailmaliit, „Luterliku osaduse enesemõistmine. Uurimusdokument“ – tlk Alar Helstein. Kirik & Teoloogia, 261–262 (09.–16.12.2016). Artikli liigendus originaal, numeratsioon Kirik & Teoloogia toimetus.

Ilmunud uuesti Karin Kallase keelilise toimetusega: Reformatsioon 500 – vaimsus, kultuurimõjud, perspektiivid, koost. Randar Tasmuth, Anne Burghardt, Thomas-Andreas Pöder, EELK Usuteaduse Instituudi toimetised XXV, Tallinn: EELK Usuteaduse Instituut, 2017, lk 266-282. Käesolev tekst on võetud viimati nimetatud väljaandest.

Martin Junge (1961), *dr theol h c*, Evangeelse Luterliku Kiriku Tšiilis õpetaja ja endine president, on Luterliku Maailmaliidu peasekretär.

Luterlik Maailmaliit ühendab maailma luterlike kirikute enamikku: 145 kirikut 98 maalt kokku enam kui 74 miljoni liikmega. Eesti Evangeelne Luterlik Kirik on liige 1963. aastast, välisest luterliku kiriku kaudu ka asutajaliige (1948).